

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

THE ADVANTAGES OF USING BLENDED LEARNING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING OF STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES

У статті розглянуто походження поняття «змішане навчання» і різні підходи до визначення цього поняття. Наведена порівняльна характеристика традиційного і дистанційного навчання. Обговорено основні моделі змішаного навчання, зміна ролі викладача, особливості побудови онлайн-курсу тощо. Підкреслено переваги використання моделей змішаного навчання під час викладання іноземної мови студентам немовних спеціальностей. Зроблено висновок, що змішане навчання є невід'ємною складовою частиною розвитку вищої освіти в Україні загалом і навчання іноземної мови зокрема.

Ключові слова: змішане навчання, інформаційні технології в освіті, традиційне навчання, мотивація студентів, дистанційне навчання, сучасні тенденції.

В статье рассматривается происхождение понятия «смешанное обучение» и различные подходы к определению этого понятия. Приведена сравнительная характеристика традиционного и дистанционного обучения. Рассмотрены основные модели смешанного обучения, то, как меняется роль преподавателя, особенности построения онлайн-курса и тому подобное. Подчеркнуты преимущества использования моделей смешанного обучения при преподавании

иностранного языка студентам неязыковых специальностей. Сделан вывод, что смешанное обучение является неотъемлемой частью развития высшего образования в Украине в целом и обучения иностранному языку в частности.

Ключевые слова: смешанное обучение, информационные технологии в образовании, традиционное обучение, мотивация студентов, дистанционное обучение, современные тенденции.

The article addresses the origin of the concept of "blended learning" and different approaches to the definition of this concept. There is a comparative characteristic of traditional and distance learning. The article discusses the basic models of blended learning, changing of the teacher's role, features of creating an online-course etc. The article highlights the advantages of using models of blended learning in teaching a foreign language to students of non-linguistic specialties. In conclusion it is said that blended learning is an integral part of the development of higher education in Ukraine in general and foreign language teaching in particular.

Key words: blended learning, information technologies in education, traditional education, motivation of students, distance learning, modern trends.

УДК 378.147:811.111

Хоменко О.Ю.,
викладач кафедри іноземних мов
Національної академії внутрішніх справ

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сьогоднішньому ринку праці успішний випускник вищого закладу освіти (далі – ЗВО) має не лише володіти іноземною мовою, бути висококваліфікованим спеціалістом у своїй сфері і бути ознайомленим з останніми професійними дослідженнями. Випускник має орієнтуватися в мережі Інтернет, уміти швидко знаходити інформацію і працювати з нею, спілкуватися з іноземними колегами тощо. Інформаційні технології мотивують студентів до отримання нових знань, які знаходяться у вільному доступі на безлічі освітніх ресурсів. Сьогодні важко уявити університет без власного сайту, студенти мають можливість зв'язатися з викладачем, якщо виникають проблеми в розумінні матеріалу.

Проте електронне навчання не повинно жодним чином замінити аудиторні заняття з викладачем, особливо коли йдеться про вивчення іноземної мови. Навпаки, інформаційні технології мають розширювати можливості навчання. Викладаючи іноземну мову, особливо в немовному ЗВО, викладач стикається з обмеженою кількістю годин і необхідністю робити наголос на самостійній роботі студента. Саме тому інтеграція новітніх технологій навчання в традиційну модель є такою необхідною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вперше про змішане навчання заговорили після роботи Бонка і Грехема (Bonk and Graham) «Handbook of blended learning», де було дане саме визначення змішаного навчання як поєднання традиційного і онлайн-навчання. Е. Stracke підкреслює, що в основі змішаного навчання лежить гнучкий підхід до навчання, який враховує переваги тренувальних і контролюючих завдань в електронному варіанті, а також допомагає покращити результати студентів і зекономити витрати на навчання [7]. Д. Пейнтер визначає змішане навчання як таке, яке поєднує в собі формальні й неформальні засоби навчання в цілісну структуру. Теоретична частина після засвоєння обов'язково обговорюється через чат, електронну пошту, вебінар і т.д.

Змішаним навчанням вітчизняні дослідники (В.М. Кухаренко, Л.В. Калініна, А.М. Стрюк, Ю.В. Триус) називали цілеспрямоване здобування знань, умінь, навичок в умовах поєднання аудиторної і позааудиторної діяльності студентів, використовуючи традиційне, дистанційне, мобільне і електронне навчання, за умови, що студент сам контролює час, місце, темп вивчення матеріалу [3].

Загалом, можна сказати, що всі дослідники сходяться в думці – використання інформаційних технологій у навчанні є надзвичайно ефективним.

Інформаційні технології не лише полегшують доступ до інформації, але й дозволяють самостійно організувати взаємодію суб'єктів навчання. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземної мови є невід'ємною частиною роботи будь-якого викладача, особливо в неможливому ЗВО. Немовні ЗВО часто виділяють у своїх програмах досить обмежену кількість годин для іноземної мови, віддаючи перевагу предметам професійної спрямованості. Тому викладачі з метою розширення мовного навантаження студентам перерозподіляють частину навчального матеріалу на позааудиторну самостійну роботу за рахунок інтеграції новітніх освітніх технологій у процес традиційної освіти.

Мета статі – провести порівняльний аналіз традиційної і змішаної моделей навчання, розглянути можливості підвищення ефективності навчання іноземних мов у неможливому виші за рахунок використання моделі змішаного навчання.

Виклад основного матеріалу. Взагалі, студенти, які вступають до неможливих ВНЗ, не мають високого рівня іноземної мови після школи. Тому перед викладачем стоїть непроста задача в скорочений термін дати максимальну кількість знань і навичок. На сьогоднішній день без використання інформаційних технологій це неможливо.

Модель змішаного навчання, будучи поєднанням традиційної і електронної моделей, підкреслює переваги і компенсує недоліки кожної з них. Говорячи про переваги традиційної моделі, можна зазначити такі:

- соціалізація студентів і викладача. Студенти встановлюють соціальні контакти один з одним, з викладачем знайомляться особисто;
- викладач може одразу реагувати на труднощі і побажання студентів, проводити дискусії та обговорення;
- викладач має змогу більш ретельно підготуватись до занять, ураховуючи всі реальні вимоги і побажання студентів.

До недоліків можна віднести те, що всі студенти мають бути в одному місці одночасно, мають бути приблизно одного рівня, й індивідуальний темп навчання неможливий.

Електронне навчання має ряд переваг, а саме:

- доступність. Студенти знаходяться на одному матеріальному рівні, відпадає потреба купувати навчально-методичну літературу, включитися в роботу можна будь-де і будь-коли, не потрібно більше збиратися в одному місці й в один час;
- гнучкість. Студенти вчаться самостійній організації власного часу і місця навчання, вибудовувати більш зручний для себе графік;
- можливість обрати саме те, що студентові цікавіше вивчати.

До недоліків відносяться:

- відсутність соціальних контактів між студентами і викладачем (тільки якщо в сам курс не закладена модерація);
- можливі труднощі в розумінні матеріалу через недостатність особистої уваги викладача;
- студент має бути організованим і дисциплінованим, повністю контролювати свій процес навчання і брати на себе відповідальність за результати;
- часто результат може не задовольняти через відсутність організованого консультування;
- в основному електронне навчання відбувається в письмовому вигляді, відсутність усної мовної практики може заважати прогресу у вивченні іноземної мови;
- студенту необхідно мати технічне оснащення і надійний вихід в Інтернет);
- фінансові труднощі в підготовці електронного курсу.

Оскільки змішана модель навчання є комбінацією цих двох моделей, вона виглядає більш продуктивною. Ця модель є збалансованим взаємовідношенням аудиторної, самостійної форм навчання з навчанням у віртуальній сфері для підвищення ефективності всього навчального процесу. Змішана модель у своєму арсеналі має як засоби для навчання в режимі online (відео-конференції, сайти, електронна пошта, чати), так і в режимі offline (друковані видання, видання для електронних носіїв, аудіо- та відеоматеріали).

Найважливіша задача викладача – чітко визначити структуру курсу, щоб ефективно розподілити матеріал. Якась частина має бути опрацьована в аудиторії, інша піде на самостійне опрацювання. Базовий курс має проходити очно, а поглиблений може засвоюватись самостійно, у вигляді індивідуальних творчих завдань або групової роботи, підготовки проектів, презентацій. Проміжні й перевіірочні тести можна цілком проводити в режимі online, але основна перевірка має проходити в аудиторії.

Підготовка онлайн-курсу є надзвичайно важливою. Так, для ефективної роботи студентів курс повинен мати чітку організацію і структуру. Без чіткої структури і послідовності студентам легко зазнати невдачі в навчанні або втратити інтерес. Обов'язково має бути налагоджений зв'язок між студентом і викладачем, тому що у студентів зазвичай виникає безліч питань під час вивчення матеріалу. Також важливо пам'ятати, що викладач стає насамперед консультантом навчального процесу, який надає студентам стратегії навчання, допомагає, направляє їх вірним шляхом, організовує автономну діяльність студентів, установлює ефективну систему контролю, а не просто подає матеріал, як це прийнято в традиційній моделі. Важливу роль відіграють аудиторні обговорення матеріалу, дискусії, пошук відповідей на всі питання.

Моделей змішаного навчання досить багато, різної складності, ефективності й популярності. Найчастіше говорять про такі моделі змішаного навчання [6]:

1. Модель обертання (Rotation Model) – студенти на занятті пересуваються між різними методами навчання (робота в малих групах і індивідуальна, групові проекти тощо).

– **Обертання робочих зон (Station Rotation)** – студенти переміщуються між місцями завдання через фіксовані відрізки часу;

– **Лабораторія обертання (Lab Rotation)** – студенти навчаються в комп'ютерній лабораторії;

– **Перевернутий клас (Flipped Classroom)** – дзеркальна протилежність традиційному заняттю. Студенти дистанційно вивчають теорію, а в аудиторії виконують практичну роботу, домашнє завдання відсутнє.

– **Індивідуальне обертання (Individual Rotation)** – студент працює за індивідуальним графіком.

2. Гнучка модель (Flex Model) – студенти навчаються в основному дистанційно, за індивідуальним графіком, іноді відбуваються очні зустрічі. Викладач супроводжує кожного студента дистанційно, відпрацьовує складні для розуміння теми.

3. Модель «самозмішування» (A La Carte Model) – студенти самостійно обирають додаткові до основних курси. Курси можуть надавати різні освітні установи.

4. Збагачена віртуальна модель (Enriched Virtual Model) – у студентів є обов'язкова кількість очних занять із викладачем, увесь інший час розподіляється самостійно, матеріал розглядається дистанційно.

Таким чином, на відміну від традиційної моделі навчання, в якій введення нового матеріалу відбувається в класі, а закріплення – під час самостійного опрацювання вдома, в моделі змішаного навчання відбувається перестановка цих етапів. Студенти працюють із матеріалом, який не потребує опосередкованої присутності викладача, самостійно. В аудиторії відбувається виконання комунікативних завдань під наглядом викладача. Варто враховувати, що іноземна мова – це особлива дисципліна, яка вимагає живого спілкування. Ще зі школи студенти звикли до стандартизованих тестів, орієнтація на ЗНО привчила їх обирати один правильний варіант із декількох наведених. Як результат – навіть після школи студентам важко формувати і висловлювати свої думки. Саме тому дискусії і обговорення вивченого матеріалу в змішаному навчанні є такими важливими для розвитку комунікативних навичок студентів.

Одним із позитивних результатів змішаного навчання є те, що самостійне опрацювання теоретичного матеріалу збільшує кількість часу для спілкування в аудиторії. Робота в електронному

середовищі є комфортною для студентів, допомагає деяким із них подолати психологічні бар'єри, невпевненість у собі, які виникають під час аудиторної роботи, коли кожен студент порівнює себе з іншими. Зменшення рівня стресу під час роботи в електронному середовищі підвищує їхню впевненість і самооцінку, що позитивно відбивається на їх участі в групових обговореннях і дискусіях. В аудиторії викладач може пропонувати студентам творчі завдання, обговорення професійних проблем тощо.

У студента є набагато більше часу для рефлексії і доступ до більшої кількості ресурсів. Так, у нього є можливість неодноразово звертатися до лексичного, граматичного матеріалу, повторювати й закріпляти цей матеріал у зручний час і в зручному місці. Всі можливі труднощі з новим матеріалом потім будуть розглянуті під час аудиторних занять.

Використання чатів, віртуальної аудиторії, Skype є важливим механізмом, якщо у студентів погано сформовані навички самостійної навчальної діяльності. Сформовані на основі знань лексики, граматики, семантики і фонології навички оперування мовою формуються в подальшому в аудиторії, під час проведення дискусій, захисту проектів, презентацій, тобто всіх видів діяльності, які потребують безпосереднього контакту з викладачем або іншими студентами. Така форма організації навчання компенсує обмежену кількість аудиторних годин, які виділяються на вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей.

Великою перевагою використання змішаного навчання у вивченні іноземних мов є можливість спілкування з носіями мови як в режимі online (чати, конференції), так і в режимі offline (електронна пошта, блоги). У студентів є також можливість працювати з аутентичними текстами іноземною мовою, статтями з найновішою інформацією, яка стосується кола їхніх професійних інтересів. У студентів є можливість ознайомитися з національно-культурними особливостями іншого лінгвосоціуму, різноманітними стилями спілкування, регіональними особливостями мови, зануритися в мовну атмосферу.

Висновки. Сьогодення вимагає від випускників університетів не лише високої кваліфікації, володіння іноземною мовою, а й мобільності в роботі з інформацією. Саме тому традиційна модель навчання більше не є актуальною. Змішана модель навчання дозволяє поєднувати дистанційну і традиційну моделі. Загалом, це допомагає не лише збагатити аудиторні заняття іноземною мовою автентичними матеріалами, але й заохотити студентів бути допитливими, шукати й опрацьовувати останні дослідження з їхнього кола професійних інтересів.

До того ж змішане навчання дозволяє викладачу охопити значно більше матеріалу за короткий проміжок часу, адже немовні ЗВО часто виділяють на іноземну мову невелику кількість годин, надаючи перевагу профільним дисциплінам.

Перспективи у змішаної моделі навчання в системі вищої освіти України нескінченні, а позитивні моменти значно переважають негативні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Джонсон Д., Джонсон Р., Джонсон-Холубек Э. Методы обучения. Обучение в сотрудничестве ; пер. с англ. З.С. Замчук. Санкт-Петербург, 2001.

2. Капустин Ю.И. Педагогические и организационные условия эффективного сочетания очного обучения и применения технологий дистанционного обучения : автореф. дисс. ... д-ра пед. наук. Москва, 2007.

3. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко та ін. ; за ред. В.М. Кухаренка. Харків : «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.

4. Blended Learning / The Clayton Christensen Institute. URL: <https://goo.gl/1lpmhL>

5. Bonk C.J. & Graham C.R. Handbook of blended learning : Global perspectives, local designs. San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006. 571 p.

6. Christensen C., Horn M., Johnson C. Disrupting Class: How Disruptive Innovation Will Change the Way the World Learns. New York : McGraw-Hill, 2008. 272 p.

7. Stracke E. A road to understanding: A qualitative study into why learners drop out of a blended language learning (BLL) environment. *ReCALL*. 2010. № 19 (1). Pp. 57–78.

8. Watson J. Blended learning: The convergence of online and face-to-face education. North American Council for Online Learning. 2008. 16 p.